

Begrijpen en begrenzen

U kunt ze niet meer dwingen.

In de titel van dit boek gaat het over 'lastige leerlingen'.

Als u het alleen maar zou hebben over 'lastige leerlingen', dan legt u het probleem bij die leerlingen neer: die zijn lastig, die moeten veranderen. Daar zullen de meeste mensen het overigens mee eens zijn. De realiteit is tegelijkertijd dat leerlingen pas veranderen als wij, docenten, iets veranderen in óns gedrag. Dus als ú iets verandert in úw gedrag.

De centrale vraag wordt daarom: Wat kunt ú doen zodat u de kans vergroot op goede **leerresultaten** én op een prettig **contact** met leerlingen?

Veranderd gezag.

De gezagsverhoudingen tussen ouderen en jongeren zijn in de laatste vijftig jaar ingrijpend veranderd. De relaties tussen ouders en kinderen, ook die tussen leraar en leerlingen zijn -in grote lijnen- veranderd van verticaal (↓) naar horizontaal (↔). Diezelfde verandering was te zien tussen arts en patiënt, politie en burger, minister en volk, priester en gelovige, werkgever en werknemer, etc.

Tot plm. 1960 kon een docent leerlingen nog dwingen om een prop papier van de grond op te rapen. Een docent kon de klas ook dwingen om te vertellen wie van de leerlingen in zijn afwezigheid iets 'misdaan' had. In de meeste gevallen vertelden de klasgenoten dat.

Ouders konden hun jongvolwassen kinderen in die tijd nog dwingen de relatie met hun partner uit te maken, hen verbieden om alcohol te drinken, verplichten om op tijd thuis te zijn, of om goedkope onmodieuze kleding te dragen, etc. Die verticale vormen van gezag zijn bijna overal in Nederland voorbij.

Sinds 1960 is het doel van de opvoeding wezenlijk veranderd. We willen meer horizontale relaties met jongeren, zowel thuis als op school. We willen dat jongeren zelfstandig, autonoom zijn. We voeden ze zo op dat ze, veel meer dan vroeger, zelf nadenken over wat ze ergens van vinden. Ze mogen op jonge leeftijd al veel meer beslissen over kleding, geldbesteding, tijd van thuiskomen, etc. Dit jarenlang stimuleren van zelfstandigheid heeft, naast heel veel voordelen, ook als gevolg dat huidige jongeren zich bijna niet meer laten dwingen.

Uw taak is horizontaal én verticaal!

Uw taak als docent is hierdoor veel moeilijker geworden. *Ze doen niet meer automatisch wat u zegt.* Dat is lastig want het is de taak van elke docent om, de hele dag door, de regie te hebben in de klas, in de gangen, in de aula, op het plein en zelfs in het fietsenhok. Dat kan uiteraard gemakkelijk botsen met leerlingen die zichzelf zijn gaan zien als zelfbepalend, zelfstandig, als autonoom*. Ondanks alle opvattingen over 'gelijkheid' en 'gelijkwaardigheid' hebt u in de klas een ongelijke taak. U moet de regie hebben.

Dit is uw situatie in het kort:

U móet de regie hebben (↓) in een klas met leerlingen die thuis en bijv. op sociale media geleerd hebben dat ze heel veel zelf mogen bepalen (↔). Op de vroegere manier lukt opvoeden en orde

* Leerlingen zijn veel meer zelfbepalend en autonoom. Dat betekent niet dat ze meer verstandige besluiten nemen. Het woord autonoom betekent alleen maar dat ze zelf bepalen. Ze kunnen in jeugdige kortzichtigheid ook heel schadelijke keuzes maken.

houden daardoor niet meer.

U hebt twee nieuwe vaardigheden nodig: *judo* en *niet beschadigend grenzen stellen (karate)*.

Twee andere kenmerken van verticale samenlevingen.

Eerst nog aandacht voor twee belangrijke kenmerken van een verticale samenleving.

a. De relatie met leerlingen.

In een samenleving waarin de relaties verticaal zijn, hoeft een docent niet per se een band te hebben met de klas. Een goede band is ook in die samenlevingen wel gemakkelijk, maar was niet noodzakelijk. De angst voor gezag hielp een docent door veel moeilijke situaties heen. Dat is nu volkomen anders. U hebt medewerking van de leerlingen nodig, u móét een band met ze hebben. U moet een keer met ze gelachen hebben, u moet een keer iets leuks gezegd hebben over hun kleding, over een slimme opmerking, etc. Zonder band bent u tegenwoordig vaak kansloos.

b. De mate van gevoeligheid.

In verticale samenlevingen komt het veel vaker voor dat een docent tegen een leerling zegt: *Je bent te stom om voor de duvel te dansen. Heb je geen opvoeding gehad? Hé dikkertje, let eens op.* Met de ogen van nu zijn dit forse beledigingen, ze zijn beschadigend. Ook seksisme en racisme waren tot plm. 1970 veel meer gewoon, 'normaal'. In een verticale samenleving leert de onderliggende partij daarin te berusten: *Zeg er maar niks van, anders maak je het alleen maar erger. Lieve dochter, zo zijn mannen nou eenmaal, daar doe je toch niks aan.* Wat we nu overduidelijk 'misbruik' noemen, leidde in de vroegere verticale wereld veel vaker tot berusting, veel minder tot protest.

Huidige leerlingen zijn veel gevoeliger voor dit soort krenkingen en beledigingen geworden. Ze vinden u veel eerder, in uw toon of woordgebruik, dwingend of minachtend bent. En dat pikt een steeds groter deel van de jongeren niet meer.

U HEBT TEGENWOORDIG TWEE 'NIEUWE' VAARDIGHEDEN NODIG.

Doordat huidige leerlingen veel meer zelf-bepalend geworden zijn, én bovendien gevoeliger zijn voor 'krenkingen', hebt u twee 'nieuwe' vaardigheden nodig: de judo-aanpak en een niet-beschadigende manier van grenstellen: neutrale of verbonden karate, zie hierna.

Bij de judo-aanpak richt u zich op **medewerking** van de leerlingen. U maakt gebruik van het feit dat de relatie tussen u en de leerlingen horizontaler geworden is. Om medewerking te krijgen moet u begrijpen wat er in hen omgaat. U moet dus o.a. snappen dat ze geen bevelen meer accepteren en dat ze niet willen afgaan bij klasgenoten. U moet -als u medewerking wilt- bij die behoeften aansluiten.

Als u kiest voor de judo-aanpak, dan bent u -zelfs bij diefstal of vernielingen- gericht op medewerking van de verdachte resp. van de dader. Dit is een zeer onverwachte, contra-intuïtieve aanpak die echter in veel gevallen een verrassend goed resultaat oplevert. Zie hierna de voorbeelden.

U gebruikt de karate-aanpak als u het ongewenste gedrag gaat **begrenzen** door een confrontatie-aanpak. U komt met een grens-stelling.

U kunt op drie manieren begrenzen (de karate-stijl gebruiken): beschadigend begrenzen, neutraal begrenzen en of verbonden begrenzen.

1. Beschadigend begrenzen, de beschadigende karate-aanpak*.

* Het criterium is of de léérning het als beschadigend ervaart. Uw goede bedoelingen zijn -voor het effect- niet van belang.

Het kan beschadigend zijn (afhankelijk van uw relatie, intonatie, etc) als u zou zeggen: *Wat is dat voor een smerige troep hier? Hou op met dat belachelijke gedrag. Doe je dat soort idiote dingen thuis ook? Ruimen jullie die rommel wel meteen op jongens, anders moeten jullie nablijven.* Voor veel huidige jongeren kan zelfs dit laatste beschadigend zijn, lees verder waardoor dit zo is.

2. Neutraal begrenzen, de neutrale karate-aanpak.

Het kan neutraal begrenzend zijn (afhankelijk van uw relatie, intonatie, etc) als u zou zeggen: *Hé, hou daar mee op. Stop daarmee. Niet doen. Dit wil ik niet. Dit moet je nooit bij mij doen.* Bij spieken: *Je hebt een één.* Bij vechten: *Laat los, laat los.*

3. Verbonden begrenzen, de verbonden karate-aanpak.

Verbindend begrenzen zou kunnen zijn (als leerlingen hun spullen niet opgeruimd hebben): *Goeiedag allemaal ... Ik zie dat jullie het gezellig hebben gehad. Jullie hebben echt een leuk feestje van gemaakt. En jullie spullen liggen er nog. Je weet het: Wie zijn spullen achterlaat, heeft corvee. Dus loop ff mee...*

Begrijpen is niet: er begrip voor hebben!

De meest voorkomende denkverwarring bij het 'begrijpen' van leerlingen, is dat u daarmee het gedrag zou moeten goedkeuren. Het tegenovergestelde is vaak waar: juist als u tegen bijv. pesten bent, juist dan moet u proberen te snappen waardoor leerlingen (doorgaan met) pesten. U moet ook proberen te begrijpen waardoor ze ermee zouden kunnen stoppen. U kunt het vergelijken met een arts die onderzoek doet naar kanker. Die arts kan alleen een medicijn vinden als die snápt waardoor een tumor ontstaat en hoe die te stoppen is. Kort samengevat:

Iets begrijpen ≠ Er begrip voor hebben.

Je inleven, je invoelen ≠ Ermee instemmen.

Iets verklaren ≠ Het goed vinden, het verdedigen.

1.DE JUDO-AANPAK = ZOEKEN NAAR MEDEWERKING.

Stel dat een groep leerlingen in de aula zit te eten U kent ze niet of nauwelijks. Op tafel en op de grond liggen broodresten, papier, drinkpakken, schillen, etc. U hebt een opvoedtaak: u vindt dat zij hun eigen spullen behoren op te ruimen.

Bij de judo-aanpak begint u met contact leggen:

* *Goeiemorgen allemaal.*

* *Zijn jullie lekker aan het eten?*

* *Als jullie straks weggaan, ruimen jullie je spullen op? En bedankt, hè.* [En u loopt door!!]

De kans is nu veel groter geworden dat de leerlingen het zullen opruimen. U vermijdt gelukkig een woord zoals *rommel, rotzooi, puinhoop, beestenbende, etc.* Met bijv. *spullen, papier, bekers* vergroot u uw kansen. En u bedankt alvast. En vooral: blijft niet staan kijken, ze hoeven het dan niet op te ruimen 'onder uw toezicht oog'.

(N.B. Ik denk dat u het een volwassene op een vergelijkbare manier ook zo zou vragen.

Welnu, jongeren voelen zich niet minder dan een volwassene, ze voelen horizontaal.)

U vergroot door deze judo-stijl de kans dat de leerling zal meewerken. In bovenstaande situatie hebt u de regie. De leerling werkt daar aan mee omdat die zich in zijn autonomie aangesproken voelt. Hij werkt veel vaker *uit zichzelf* mee.

U vraagt zich misschien af wat er mis was met de zin in de vorige paragraaf: *Ruimen jullie die rommel wel op jongens, anders moeten jullie nablijven*. Vijftig jaar geleden was dat normale taal en volkomen acceptabel. Een toenemend aantal van de huidige jongeren ervaart -afhankelijk van uw intonatie- dit:

* De docent komt ~~aanlopen~~ op ze af en begint meteen te commanderen, zonder contact te leggen.

* Het woord 'rommel' is een afkeer-woord. Een deel van de leerlingen voelt dat zij rommel zijn.

* Het moet nu meteen worden opgeruimd. Geen *straks*, of: *als jullie weggaan...*

* Bovendien blijft de docent staan wachten tot ze het doen. Vooral dit ervaren ze als dwang.

De kans op medewerking is klein. Het is -in de ervaring van leerlingen- *beschádigend begrenzen*.

Het is belangrijk dat u zich realiseert dat u leerlingen op geen enkele manier met 100% zekerheid tot bepaald gedrag kan brengen. Een leerling is geen robot. Zelfs in een dictatuur lukt het niet om álle mensen onder de duim te houden. Uw doel is om uw kans te vergroten dat leerlingen gaan doen wat u wilt.

Stel dat ze het niet opgeruimd hebben, u hebt dan weer de keuze om met de judo- of met de karate-stijl te reageren. U ziet de leerling de volgende dag.

Judo, bijv.: *Niet gelukt gisteren? Of: Vergeten gisteren? Denk je er een volgende keer aan?*

Karate, bijv.: *Het was niet opgeruimd gisteren, je hebt corvee, kom straks ff langs.*

Beide manieren van reageren, judo en karate, kunnen zinvol zijn, zie verder.

De termen judo en karate in de sportwereld.

Bij judo, (eigenlijk bij 'aikido' maar dat woord kennen weinig mensen), gaat u niet primair tegen de ander in. Integendeel, u maakt gebruik van de eigenschappen (de bewegingen, de kracht, etc.) van de ander. U benut die in uw voordeel. Bij judo, aikido, wilt u uw 'tegenstander' daarom goed leren kennen. Bij aikido wilt u niet winnen, u wilt wel dat er gebeurt wat ú wilt.

Bij karate, eigenlijk wordt steeds 'kickboksen' bedoeld, gaat u rechtstreeks op uw doel af. U maakt gebruik van uw kracht.

DE 'JUDO-AANPAK', vijf voorbeelden.

1. Vernielingen bij een bedrijfsbezoek, Intratuin.* (judo-aanpak)

Ik werk op een erg moeilijke school. Ik ging vrijdagmiddag, in het kader van bedrijfsbezoeken, met mijn klas naar Intratuin. Ik heb niks gemerkt maar ik werd 's avonds gebeld door mijn directeur dat we nooit meer bij Intratuin mogen komen. De leerlingen hadden stellages vernield en er waren klanten lastig gevallen, ik had er niks van gemerkt. Ik heb me het hele weekend zitten opvreten van woede. Ik had willen zeggen: *Stommelingen dat jullie dit gedaan hebben. Jullie weten hoe moeilijk het voor onze school is om een bedrijf te vinden waar we mogen komen. En nu hebben jullie het verknald voor de komende jaren. Hoe krijgen jullie het in je bolle kop... Wie van jullie heeft...*

Het heeft me het hele weekend gekost om rustig te worden. Maandagmorgen zei ik: *Jongens, willen jullie me helpen? Jullie weten wat er is gebeurd, vrijdag bij Intratuin. We mogen er niet meer komen en jullie weten hoe moeilijk het voor onze school is om bedrijven te vinden waar we mogen komen. Ik hoef niet te weten wie het gedaan heeft, er moet wel een excuusbrief naar ze toe ...* Nog voor ik uitgesproken was, gingen er vier handen omhoog. Met die vier, die later de daders bleken te zijn, hebben we bij Intratuin excuus aangeboden.

De vestigingsmanager was zeer verrast. Hij zei dat hij dit nog nooit eerder had meegemaakt*.

* Uit: *Lastige ouders, moeilijke leerlingen*. Hoofdstuk 'Vernielingen...'

* Het is haast niet te geloven wat de vestigingsmanager aan het einde van het gesprek ook nog zei. *Jongens, als een van jullie ooit een stageplaats nodig heeft, dan zijn jullie hier welkom. Je mag mijn naam noemen.*

2. Dani wordt gepest. (judo-aanpak)

Ik weet dat Dani wordt gepest. Hij wordt regelmatig in elkaar geslagen en moet geld meenemen van huis. Zijn moeder zei me: *Ik zie mijn kind verschrompelen*. Ik weet dat Sjoerd de hoofddader is.

Gelukkig heb ik een redelijk contact met hem, ik weet ook iets over zijn situatie thuis.

Ik ging naar Sjoerd toe. Ik zei: *Goed weekend gehad? Lukt het weer om te beginnen? ... Hoe is het met het gebroken been van je broertje? Ik vind het geweldig dat je hem elke week achterop de fiets naar de voetbal brengt, dan kan hij toch zijn elftal zien spelen. Goed man hoe je voor hem zorgt ... Wil je me helpen? Ik denk dat Dani wordt gepest. Er zijn een paar kinderen niet aardig tegen hem. Zou jij Dani willen beschermen, alsof het je eigen broertje is? ...* Toen gaf ik hem een hand. Die pakte hij -een beetje aarzelend- aan. Zijn moeder zei later: *Ik had in één dag een ander kind thuis*.

3. Laptop gestolen. (judo-aanpak)

De docente: *Meiden, willen jullie me helpen. Ik ben er altijd trots op dat ik jullie mentor ben. Maar nu schaam ik me als ik naar de personeelskamer ga. Iedereen weet dat die laptop in onze klas is weggeraakt... Ik hoef niet te weten hoe het gekomen is. Als je iemand kent die er misschien iets van weet wil je haar dan vragen of die laptop terug kan komen?*

De laptop kwam terug. Iemand had hem gevonden.

4. Poep aan de wc muur. (judo-aanpak)

Jongens, willen jullie me helpen? Jullie weten dat er af en toe poep aan de wc muur zit. Ik schaam me om aan de schoonmakers te vragen of ze het willen schoonmaken. Ik vind het zo vernederend om dat te moeten vragen. Als jullie iemand kennen die dat doet, wil je vragen of ie dat niet meer doet?

Jongens, bedankt hè.

Het is maandenlang niet meer gebeurd.

5. Een boze vader stormt de school binnen. (judo-aanpak)

U zegt [hand uitsteken, vriendelijk gezicht]: *Goedemiddag, ik zie dat er iets belangrijks is. Gaat u zitten. Wilt u koffie? Met melk en suiker?*

Net als in de alle andere judo-voorbeelden. U gaat niet **vechten**, **vluchten** of **verstijven**. Bij de judo-aanpak kiest u ervoor om **verbinding te zoeken**, de vierde v. U hebt de regie.

2.BEGRENZEN, DE KARATE-AANPAK.

Met behulp van de judo-aanpak (↔) kunt u heel veel gedrag van leerlingen begrenzen. Mijn privé schatting is dat judo in 80% van de onderwijssituaties tot een goede oplossing kan leiden. Er zijn echter ook situaties waarbij een vorm van begrenzing (↓) noodzakelijk is: de karate stijl.

Veel docenten zouden het liefst willen lesgeven aan leerlingen die altijd meewerken. Dan hoeven ze geen grenzen te stellen. De realiteit is dat grenzen stellen noodzakelijk is. De manier waarop u grenzen stelt, is uw keuze.

U gebruikt de karate-stijl als iets moet stoppen, er moet iets gebeuren, het moet afgelopen zijn. Er is een grens bereikt. Bij karate is altijd sprake van een duidelijk confrontatie moment. Bij de karate stijl

is er sprake van een maatregel. Of u maakt duidelijk dat er een maatregel zal volgen als niets verandert.

De leerling kan zich beschadigd voelen (2a), een neutraal STOP ERMEE voelen (2b) of voelen dat de docent vanuit verbinding begrenst (2c).

2a. Beschadigend begrenzen, de beschadigende karate-stijl.

Voorbeelden. *Hoe kunnen jullie zo stom zijn, om... Hoe krijgen jullie het in je malle kop om.... Iedereen kan toch snappen dat...* Jongeren horen achter elk van deze zinnen het woord *sukkel*, *stommeling*.

Leerlingen voelen zich eerder beledigd, beschadigd, etc dan vijftig jaar geleden. Of u het leuk vindt of niet, dat is uw hedendaagse realiteit. Als u die gevoeligheid overdreven zou vinden, als u dat afdoet als prins- en prinsesjesgedrag, en er geen rekening mee wilt houden, dan gaat u dat merken aan hun reacties.

Als de leerling zich door u beschadigd voelt, dan kan die leerling zich tegen u keren. Is dit vaker het geval bij jongens? Die leerling wordt boos, agressief, gaat wraak nemen, gaat u treiteren, zoekt medestanders, gaat uw lessen saboteren, etc. En sowieso vindt die leerling uw vak een rot vak. Die zal niet veel meer bij u leren.

Als een leerling zich beschadigd voelt, dan kan die beschadiging zich ook naar binnen, tegen zichzelf keren. Zie je deze reactie vaker bij meisjes? Die leerling gaat negatief denken over zichzelf, blijft zich klein en afhankelijk voelen, ontwikkelt een laag zelfbeeld, gaat misschien zichzelf beschuldigen, zichzelf beschadigen, ontwikkelt misschien angsten, stoornissen, etc.

2b. Neutraal begrenzen, neutrale karate.

Bij 'neutraal begrenzen' voelt de leerling geen afkeer van de docent. De leerling voelt wel dat er nú, meteen iets moet gebeuren. Of de leerling hoort meteen wat de consequentie is van zijn gedrag. De leerling voelt geen afkeer en ook geen begrip, ook geen vriendelijkheid of verbondenheid, het gedrag moet stoppen. Alsof de docent met een duidelijk gebaar een STOP-bord omhoog steekt.

Neutraal begrenzen kan zijn, bijv.*

- U ziet heel duidelijk dat een leerling spiekt: *Je hebt een 1.*
- Een leerling krast met een mes in zijn bank: *Stop daarmee. Of: Zijn je ouders verzekerd?*
- Bij vechtende leerlingen: *Laat los, laat los.*
- Een leerling misdraagt zich: *Kom om vier uur bij me langs.*
- Stel dat deze leerling er gisteren om vier uur niet was. Het is nu de volgende dag: *Je kan geen les volgen, je was gisteren niet bij mevrouw x.*

Zie voor verdere voorbeelden en analyses verderop in dit boek.

2c. Verbonden begrenzen, de verbonden karate-aanpak.

Bij verbonden begrenzen houdt u de leerling expliciet 'heel' als mens én begrenst u het gedrag. U blijft tijdens het corrigeren verbinding voelen met de leerling. De leerling voelt die verbinding ook. En u bent superduidelijk over uw grens. Bij deze stijl start u met verbinding, de judo-aanpak, zoals hieronder. U kunt kort verbinding leggen of uitgebreider verbinden.

* Het wordt ervaren als niet beschadigend als er aan een aantal voorwaarden is voldaan. Bijv. dat alle collega's in gelijke gevallen deze zelfde maatregel nemen. Dan ervaart de leerling het niet, of minder, als een persoonlijk tegen hem gerichte maatregel. Zie het artikel hierna over straf of consequentie.

KORT VERBINDEND BEGRENZEN.

Soms is een kort verbindend zinnetje al voldoende om de begrenzing meer aanvaardbaar te maken. Door uw inleidende verbindende zin, (hieronder steeds in het tweede voorbeeld), voelt de leerling zich minder bestraft.

Als leerlingen stoeien:

- * *Hé, stop daar mee, dat is gevaarlijk.* Of:
- * *Lekker aan het stoeien? ... Dat kan hier niet, stop ermee.*

Als ze de k*woorden gebruiken:

- * *Hou op met die woorden, die wil ik niet.* Of:
- * *Ik weet dat je er niks mee bedoelt. Die woorden doen me pijn. Stop ermee.*

Niet naast je vriendinnetje zitten:

- * *Jullie kletsen teveel samen. Ik wil dat je dáár gaat zitten.* Of:
- * *Jullie hebben het gezellig samen. En jullie praten erg veel. Ik wil dat je dáár gaat zitten.*

Niet schreeuwen in de klas:

- * *Schreeuw niet zo, hou ermee op.* Of:
- * *Je bent boos, ik zie het... én ik wil niet dat je schreeuwt.*

Niet door de nooduitgang:

- * *Je mag niet door die nooduitgang.* Of:
- * *Ik snap best dat je niet wilde omlopen. Je mag niet door die deur.*

UITGEBREID VERBINDEND BEGRENZEN.

In ernstige gevallen, als u een diepere laag in de leerling wilt raken, dan hebt u méér verbinding nodig.

Een leerling heeft geslagen.

U zegt:

1. *Vertel, ~~waarom deed je dat?~~ wat is er gebeurd?* [De leerling vertelt].
2. *Jij laat niet over je heen lopen, jij laat niet met je sollen.*
3. *En*
4. *Op deze school wordt niet geslagen. Niet door jou, ook niet door iemand anders.*
5. *Als er geslagen is, mag iemand twee dagen niet meer op school komen.*
6. *We willen het er daarna met je over hebben hoe je het anders had kunnen oplossen.*

Wat gebeurt hierboven?

1. Met 'Waarom deed je dat?' zou u meteen beschuldigen.
2. U houdt het 'je laat niet over je heen lopen' de leerling als mens heel.
3. U gebruikt het verbindingswoord 'EN'. U vermijdt u het woordje 'maar'. Daarmee zou u alles wat u daarvoor zei, teniet doen.
4. U maakt duidelijk dat deze regel geldt voor iedereen, ongeacht wie.
5. De maatregel in 5. is opzettelijk onpersoonlijk geformuleerd om duidelijk te maken dat het op deze school een vanzelfsprekendheid is. Er zit geen persoonlijk venijn in. U vermijdt: *Als je slaat...'*
6. U maakt u duidelijk dat de leerling over twee dagen weer welkom is, het gedrag niet. U bent ook opvoeder. U gaat bespreken hoe de leerling op een andere manier had kunnen reageren.

NEUTRAAL EN VERBONDEN BEGRENZEN, vijf voorbeelden.

1. De k*woorden. (vier varianten).

Hoe zou u kunnen reageren op de k*woorden in de klas?

- De judo-stijl kan zijn: *Ik weet dat jullie er niets mee bedoelen, je gebruikt die woorden zonder dat je aan een ziekte denkt. Je kan niet weten dat een paar maanden geleden een hele leuke buurvrouw van me aan kanker is overleden. Ik mis haar nog elke dag. Dat woord doet me pijn, jongens. Probeer een ander woord te gebruiken. Alvast bedankt hè.* En u gaat weg. U gaat niet vragend kijken: *Zullen jullie dat gaan doen?* Dan zou u dwingend worden.
- Beschadigend begrenzen zou kunnen zijn: *Die woorden, dat is toch niet normaal. Dat zég je toch niet. Dat zeg je thuis toch ook niet. Dat hebben je ouders je toch niet geleerd... Weet je wel hoe afschuwelijk die ziekte is?*
- Neutraal begrenzend kan dit zijn, met stevige intonatie: *Die woorden wil ik niet. Ik heb kanker in mijn familie. Die woorden wil ik niet horen, die doen pijn ... andere mensen ook ... Stop ermee.*
- Verbonden begrenzen kan zijn: *Ik weet dat jullie er niets mee bedoelen, je gebruikt die woorden zonder dat je aan een ziekte denkt. Je kan niet weten dat een paar maanden geleden mijn broer aan kanker is overleden. Ik kan er niet tegen als jullie iemand dat woord als scheldwoord gebruikt. Als ik het toch van iemand hoor, dan blijft die om vier uur na.*

2. Een leerling spiekt: *Je hebt een één.* (neutraal begrenzen)

Als een leerling overduidelijk spiekt, zeggen sommige docenten: *Wat doe jij nou? Wat zat jij nou te doen? Zag ik dat nou goed? Zit jij te spieken?* Dit wordt door veel leerlingen als minachtend ervaren en is dus beschadigend.

Een neutrale begrenzing is als u zacht zegt: *Je hebt een 1.* En dan doorloopt (niet 'wegloopt'). Het is namelijk geen discussieonderwerp, het is een besluit. U zegt het zacht omdat de leerling dan minder hoeft op te spelen tegenover de klas. U negeert eventuele protesten.

N.B. Heel veel docenten vragen onbewust om instemming met hun strafmaatregel. Onbewust vragen ze: *Snap je dat ik dat niet accepteren kan? Begrijp je dat ik je nu een 1 moet geven?* Die vraag om instemming geeft vaak aanleiding tot 'discussie'.

Wees kort: *Je hebt een één.* Liever niet: *Je spiekt, je hebt een één.* Dan geeft u toch nog even een trap in zijn buik met dat *Je spiekt*. Dat hij spiekte, wist hij ook wel.

3. Een leerling heeft een globe vernield. (verbonden begrenzen)

Uiteraard is het opzettelijk vernielen van een globe niet aanvaardbaar. Belangrijk is hoe u desondanks de leerling als mens 'heel' houdt.

Je was kwaad op juffrouw Cornelissen. Dat is niet erg, we zijn allemaal wel eens boos op iemand. Toen gooide je die globe op de grond... Als je Wie iets vernielt, moet je ~~dat~~ betalen. Die globe kost € 175. Weten je ouders er al van? ... We gaan contact opnemen met je ouders. Zijn jullie verzekerd? Ik hoop dat het ook onder de verzekering valt als iemand opzettelijk iets heeft vernield.

Op een later moment gaat u het over zijn ontremde gedrag hebben, dit was de fase van de karate duidelijkheid.

U vermijdt het om dingen te zeggen zoals: *Hoe kan je zo stom zijn? Zoiets dóe je toch niet.* Dat zou beschadigende karate zijn.

4. Van school gestuurd. (verbonden begrenzen)

Een leerling heeft een klasgenoot serieus met een mes bedreigd. De hele klas heeft het gezien. Het heeft grote impact gehad op de school.

De directeur, twee dagen later: *Je was kwaad, je hebt Morris bedreigd met een mes. Goed dat je niet gestoken hebt, dat je je hebt ingehouden. ... EN het is voor de leerlingen en voor de docenten heel onveilig als je terug zou komen. Je mag niet meer naar school komen. We gaan een andere school voor je zoeken.*

In bovenstaande gevallen wordt steeds zeer duidelijk gezegd wat de consequentie is van het gedrag. Het is 'punt-communicatie': er staat als het ware een punt achter wat de docent zegt. De intonatie gaat omlaag. Dan voelt de leerling dat het een besluit is. U voorkomt veel 'discussie'.

Je hebt een één. [Punt].

Wie vernielt moet betalen. [Punt].

Je wordt geschorst. [Punt.]

Mensen die 'komma-communicatie' gebruiken, vragen deep down om instemming. De intonatie gaat dan vaak omhoog alsof u vraagt: *Je snapt toch wel dat ik je nu een onvoldoende geef.* De leerling voelt het als een uitnodiging om te gaan 'zeuren'. Het leidt tot overloze 'discussies'.

Voor thuis, soms:

Omdat ik het zeg. (Punt)

Je gaat nu naar bed. (Punt)

Dit is mijn uitspraak en daar moet u het mee doen. (de rijdende rechter 🏊)

5. Ouders. (neutraal begrenzen)

Ook in het contact met ouders kunt u op een niet beschadigende manier begrenzen.

Ouders: Dat woord k*Marokkaan, dat kunt u toch geen racisme noemen?

U: *Wij willen dat soort woorden niet op school.*

Ouders: U maakt het wel heel zwaar.

U: *Wij vinden dit inderdaad heel belangrijk.*

Ouders: Wat is dit voor een school?

U: *Wij willen dat geen enkel kind beschadigd wordt. Uw kind ook niet.*

DE KEUZE VOOR DE JUDO- OF DE KARATE AANPAK.

U moet begrijpen (↔) én begrenzen (↓).

Wat maakt dat u kiest voor de judo- of voor een vorm van karate-aanpak, voor medewerking zoeken of voor begrenzen?

Het belangrijkste criterium is, wat het belang van de leerling is. Als u inschat dat de leerling een grens moet voelen (bijv. bij spieken), dan kiest u voor de karate-aanpak. In de groei naar volwassenheid, is een botsing met de realiteit soms heel waardevol.

U maakt de keuze voor judo of karate dus níet op basis van wat de leerling 'prettig' vindt. U kiest met het oog op zijn groei naar volwassenheid. De leerling leeft met korte termijn doelen, die wil geen gezeur rond zijn spieken. U hebt echter een lange termijn opvoedingsdoel voor ogen. U maakt de keuze ook niet op basis van 'de behoefte' van de leerling, want ook dat zijn korte termijn behoeftes.

U maakt die keuze ook niet op grond van wat u prettig vindt. Het kan zijn dat u psychisch niet goed in staat bent te begrenzen, bijvoorbeeld omdat u te sterk aardig gevonden wil worden. Dan bent u (nog) niet in staat de leerling te begrenzen in een situatie waarin hij die begrenzing wel nodig heeft. Het is belangrijk dat u daarmee aan de slag gaat.

ENKELE VRAGEN TOT SLOT.

- *Bepaalt de leerling of bepaalt de docent wat er gebeurt?*

De docent moet altijd de regie hebben, in de klas, op de gangen, op het plein en zelfs in het fietsenhok. Tegelijkertijd is het zo, dat de leerling zelf bepaalt of hij/zij meewerkt. Dat is de feitelijkheid. U kunt leerlingen niet (meer) dwingen.

Als het letterlijk uw doel zou zijn dat leerlingen voor 100% doen wat u wilt, dan hebt u in uw denken een robot van hen gemaakt, een machine, een ding. Maar de leerling is zelfstandig, autonoom.

- *Wat maakt dat de leerling doet wat de docent vraagt?*

Bij het besluit van de leerling of hij / zij meewerkt, zijn twee zaken van belang. In het kort:

- a. De band met u. U moet in het huidige onderwijs een band hebben. Een leerling wil vaak meewerken als de band goed is en als de leerling zich niet door uw correctie beschadigd voelt.
- b. Het besef van de consequenties. Een leerling moet weten dat zijn gedrag consequenties heeft. Zie hierboven en de andere hoofdstukken voor een concretisering daarvan*.

Dit artikel is het eerste hoofdstuk in: *Begrijpen & Begrenzen. Lastige leerlingen en collega's, 99 tips.*

Uitg. Prometheus, sept 2024

Verder lezen, van dezelfde auteur, uitgeverij Prometheus

H. Kaldenbach: *Dwars in leven en leren, 99 tips.*

H. Kaldenbach: *Korte lontjes, 99 tips voor het omgaan met jongeren in de klas.*

H. Kaldenbach: *Lastige ouders, moeilijke leerlingen, 99 tips.*

H. Kaldenbach: *Machomannetjes, 99 tips om de straatcultuur terug te dringen uit uw school.*

H. Kaldenbach: *Respect, 99 tips voor het omgaan met jongeren in de straatcultuur.*

H. Kaldenbach: *Doe maar gewoon, 99 tips voor het omgaan met Nederlanders.*

Mijn acteur en ik geven graag een training bij u op school, bijvoorbeeld over *Korte lontjes* en *Machogedrag*. Of over *Omgaan met lastige ouders*.

Hans Kaldenbach

kaldenbach@telfort.nl

www.hanskaldenbach.nl

* Zie het volgende hoofdstuk *Is uw maatregel voor de leerling een straf of een consequentie?*